

سۇئال

ھامىلدار ئايالنىڭ رامزان ئېيىدا ۋە ئاشۇرا كۈنىدە روزا تۇتۇشى ۋاجىپ بولامدۇ؟، ئايالىم ئۆزى ئاجىز، ھامىلدار ۋە بۇ جەرياندا قان يېتىشمەسلىك مەسىلىسى بار ئېدى، ئۇنىڭغا: رامزان ئېيىدا روزا تۇتماسلىقىنى تەۋسىيە قىلىدىم، لېكىن ئۇ ئۇنىمىدى، رامزاننىڭ ئاخىرىدا ئۈچ ئايلىق بولغىلى تۇرغان ھامىلىسى چۈشۈپ كەتتى، ئايالىمنىڭ رامزاندا روزا تۇتمىغان كۈنلىرىنىڭ ھۆكۈمى قانداق بولىدۇ؟، يېڭى رامزان ئېيى كېلىشتىن بۇرۇن تۇتالمىغان كۈنلىرىنىڭ روزىسىنىڭ قازاسىنى قىلىشى ۋاجىپ بولامدۇ؟. ھامىلدارمۇ ئادەتتىكىدەك روزا تۇتۇشى كېرەكمۇ؟، ئايالىم ھامىلدارلىق جەريانىدا دائىم روزا تۇتۇشنى داۋاملاشتۇرىدۇ، بۇنىڭغا دوختۇرنىڭ: ھامىلدارلىق جەريانىدا روزا تۇتسا بۇنىڭ تۆرەلمىگە زېيىنى بولمايدۇ، بەلكى تۆرەلمىگە ياردىمى بولىدۇ دېگەن سۆزىنى ئىسپات قىلىدۇ؟. بۇ ھەقتە چۈشەنچە بېرىشىڭلارنى سورايمەن.

تەپسىلىي جاۋاب

بارلىق گۈزەل مەدھىيىلەر ئالەملەرنىڭ رەببى بولغان ئاللاھقا خاستۇر، پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئائىلە تاۋابىئاتلىرىغا، ساھابىلىرىغا ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ئەگەشكەن كىشىلەرگە ئاللاھنىڭ رەھمەت سالاملىرى بولسۇن.

بۇ سوئال تۆۋەندىكى ئۈچ تۈرلۈك ئىشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ:

بىرىنچى: ھامىلدار ئايالنىڭ رامزاندا روزا تۇتماسلىقىنىڭ ھۆكۈمى.

ئىككىنچى: رامزاندا تۆرەلمە چۈشۈپ كەتسە نېمە ئىشلارغا دىققەت قىلىش.

ئۈچىنچى: رامزاندىن كېيىن تۇتالمىغان روزىنىڭ قازاسىنى قىلىشنىڭ ھۆكۈمى قاتارلىقلار.

– ھامىلدار ئايالغا نىسبەتەن: ئۆزىنىڭ كۈچلۈك قارشىدا ئەگەر روزا تۇتسا ئۆزىگە ياكى تۆرەلمىگە زەرەر يېتىدۇ دەپ قارىسا روزا تۇتمىسا بولىدۇ. ئەمما روزا تۇتسا ئۆزى ياكى تۆرەلمە خەۋپكە ئۇچرايدىغان بولسا ئۇ ۋاقىتتا روزا تۇتماسلىقى ۋاجىپ بولىدۇ. تۇتالمىغان كۈنلەردىكى روزىنىڭ قازاسىنى كىيىن قىلىدۇ، پىدىيە كەتمەيدۇ. بۇ مەسىلىدە پىقھى ئالىملىرىنىڭ ھەممىسى ئىتتىپاققا كەلگەندۇر. بۇ توغرىدا ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: **وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ** تەرجىمىسى: «سىلەر ئۆزۈڭلارنى (يەنى بىر – بىرىڭلارنى) ئۆلتۈرمەڭلار». يەنە بىر ئايەتتە: **وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ** تەرجىمىسى: «ئۆزۈڭلارنى ھالاكەتكە تاشلىماڭلار». بۇنداق ھالەتتە پىدىيە ۋاجىپ بولمايدىغانلىقىغا ئىتتىپاققا كەلدى، چۈنكى ھامىلدار ئايال بۇنداق ھالەتتە ئۆزىدىن ئەنسىرەۋاتقان

كېسەلنىڭ ئورنىدا بولىدۇ.

ئەمما ھامىلدار ئايال ئۆزىدىن ئەنسىرىمەي تۆرەلمىدىن ئەنسىرىسە، بەزى ئالىملار بۇنداق ھالەتتە روزا تۇتمىسا بولىدۇ، ئۇ ئايال كېيىن تۇتالمىغان روزىنىڭ قازاسىنى قىلىش بىلەن بىرگە پىدىيە بېرىدۇ دەيدۇ، (پىدىيە بولسا، ھەر كۈنلۈك روزىسى ئۈچۈن بىر مىسكىنگە يېمەك بېرىشتىن ئىبارەتتۇر. بۇ توغرىدا ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئاللاھ تائالانىڭ بۇ ئايىتىنى چۈشەندۈرۈپ: **وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ** تەرجىمىسى: «روزا تۇتۇشقا تاقەت كەلتۈرەلەيدىغان كىشىلەر روزا تۇتمىسا، ھەر كۈنلۈك روزىسى ئۈچۈن بىر مىسكىنگە يېمەك بېرىدۇ». بۇ ياشانغان بوۋاي-مومىيلار ئۈچۈن قىلىنغان رۇخسەت بولۇپ، بۇلار روزا تۇتۇشقا تاقەت قىلالايدىغان تۇرۇپ، روزا تۇتمىسا، ھەر كۈنلۈك روزىسى ئۈچۈن بىر مىسكىنگە يېمەك بېرىدۇ، ھامىلدار ۋە بالا ئېمىتىدىغان ئاياللارمۇ بالىلىرىدىن ئەنسىرەپ روزا تۇتمىسا ئۇلارمۇ ھەر كۈنلۈك روزىسى ئۈچۈن بىر مىسكىنگە يېمەك بېرىدۇ دېگەن. [ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى 1947-ھەدىس. بۇ ھەدىسنى شەيخ ئەلبانى سەھىھ دەپ "ئىرۋائۇل غەلىل" 4-توم 18-بەت 25-نومۇرلۇق ھەدىستە كەلتۈرگەن].

"پىقھى توپلاملىرى" 16-توم 272-بەتكە قارالسۇن.

يۇقىرىدىكى سۆزلەردىن شۇ ئېنىق بولىدىكى، ئايال روزا تۇتۇش بىلەن ئۆزىگە ياكى تۆرەلمىگە قاتتىق زىيان يېتىدىغانلىقى ئېنىق بولىدىكەن، بۇنداق ھالەتتە ئايالغا نىسبەتەن روزا تۇتماسلىق ۋاجىپ بولىدۇ، زىيان يېتىدىغانلىقىنى سۆزىگە ئىشەنچ قىلغىلى بولىدىغان دوختۇر دېگەن بولۇشى كېرەك.

– بۇ رامزاندا روزا تۇتمىغانلىققا ئالاقىدار مەسىلە. ئەمما ئاشۇرا كۈنىگە كەلسەك، بۇ كۈندە روزا تۇتۇش ئالىملارنىڭ بىرلىكى بىلەن ۋاجىپ ئەمەس بەلكى مۇستەھەپتۇر. ئېرى يېنىدا بولغان ئايالنىڭ ئېرىنىڭ رۇخسىتىسىز نەپلە روزا تۇتۇشى توغرا بولمايدۇ، ئەگەر ئېرى نەپلە روزا تۇتۇشتىن چەكلىسە، ئېرىگە ئىتائەت قىلىشى لازىم، بولۇپمۇ، تۆرەلمىنىڭ پايدىسىغا ئالاقىدار بولغاندا ئىتائەت قىلىشى زۆرۈر بولىدۇ.

– ئەمما ھامىلنىڭ چۈشۈپ كېتىش مەسىلىسى: ئەگەر ۋەقەلىك سوئالدا بايان قىلىنغاندەك، ھامىلە ئۈچىنچى ئايدا چۈشۈپ كەتكەن بولسا، ئۇنىڭدىن كېيىن چىققان قان نىپاسنىڭ قېنى ھېسابلانمايدۇ، بەلكى ئۇ ئىستىھازە-ئاياللار كېسىلى-ھېسابلىنىدۇ، چۈنكى ئۇ ئايالدىن چۈشكىنى ئىنسان شەكلى ئېنىق بولمىغان بىر چىشلەم گۆشتىن ئىبارەتتۇر، شۇنىڭغا كۆرە، ئۇ ئايال گەرچە قاننى كۆرۈپ تۇرسىمۇ نامازنى ئادا قىلىدۇ، روزىنى تۇتىدۇ، لېكىن ھەر ناماز ئۈچۈن يېڭىدىن تاھارەت ئالىدۇ، رامزاندا روزا تۇتمىغان كۈنلەرنىڭ ۋە ئادا قىلمىغان نامازلارنىڭ قازاسىنى قىلىدۇ. سەئۇدى ئەرەبىستان ئىلمى تەتقىقات ۋە دىنى تەشۋىقات پەتىۋا كومىتېتى پەتىۋالىرى 10-توم 218-بەتكە قارالسۇن.

– رامزاندا روزا تۇتمىغان كۈنلەرنىڭ قازاسىنى قىلىش مەسىلىسىدە: رامزاندا روزا تۇتمىغان كۈنلەرنىڭ قازاسىنى ئەڭ ئاخىرى شەبان ئېيىغىچە كېچىكتۈرۈپ يەنە بىر رامزان كېلىشتىن بۇرۇن تاماملايدۇ، ئەگەر روزىنىڭ قازاسىنى قىلماي يەنە بىر

رامزان كېرىپ قالسا، ئۈزۈرسىز تۇرۇپ قازاسنى قىلمىغان بولسا، ئىككىنچى رامزاندىن كېيىن ئۇنىڭ قازاسنى قىلىش بىلەن بىرگە ھەر كۈنلۈك روزىسى ئۈچۈن بىر مىسكىنگە يېمەك بېرىش ئارقىلىق پىدىيە بېرىدۇ. بىر قىسىم ساھابىلارمۇ مۇشۇنداق پەتنۋا بەرگەن.

پىدىيە بېرىدىغان يېمەكلىكنىڭ مىقدارى: ئۆزى ياشاۋاتقان شەھەرنىڭ يېمەكلىرىدىن بىر يېرىم كىلو ئەتراپىدا بېرىدۇ، ھەر كۈنلۈك روزىسى ئۈچۈن شۇنداق بېرىدۇ، ھەممە كۈنى ھېسابلاپ ئۇنىڭ پىدىيىسىنى بىر مىسكىنگە بەرسىمۇ بولىدۇ، ئەمما رامزاننىڭ قازا روزىسىنى كېسەللىك ياكى سەپەر قاتارلىق ئۈزۈر سەۋەبىدىن ئادا قىلالمىغان بولسا، ئۇ كىشىگە پەقەت تۇتالمىغان كۈنلەرنىڭ قازاسنى قىلىش كېرەك بولىدۇ. پىدىيە ئۈچۈن يېمەك بەرمەيدۇ. بۇ توغرىدا ئاللاھ تائالا مۇنداق دېگەن: **أَفَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ** تەرجىمىسى: «كېسەل بولۇپ قالغان ياكى سەپەر بولغان كىشى روزا تۇتالمىغان كۈنلەرنىڭ ئورنىغا كېيىن قازاسنى قىلىدۇ». [سۈرە بەقەرە 184-ئايەت]. پەزىلەتلىك شەيخ ئىبنى باز پەتنۋالىرى 15-توم 340-بەت.

ئاللاھ تائالا توغرىنى قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلسۇن.